

TÖRTÉNELEM 7-8. évfolyamos tanulók számára
2021/22. 3. forduló
MEGOLDÓKULCS

- 1. Írd be a táblázatba a források mellé az uralkodó nevét! Minden királyhoz több forrás is tartozik. A felsorolt uralkodók közül kettő kimarad.**

Károly Róbert, I. (Szent) István, Könyves Kálmán, II. András, I. (Szent) László, I. Nagy Lajos, III. Béla

Forrás	Uralkodó neve
<i>„Ha valakinek az Isten tizedt adott egy évben, a tizedik részt adja Istennek, és ha valaki a tizedét elrejtí, kilenc részt fizessen.”</i>	I. (Szent) István
<i>„Azt is elrendeljük, hogy ha mi vagy a mi utódaink közül valaki valamely időben ezen rendelkezéseink ellen akarna cselekedni, ennek az oklevélnek erejénél fogva, mind a püspököknek, mind a többi jobbágyoknak és országunk nemeseinek, együttesen és külön-külön, a jelenben és a jövőben mindörökké szabadságukban álljon, hogy a hűtlenség vétke nélkül nekünk és a mi utódainknak ellenállhassanak és ellentmondhassanak.”</i>	II. András
<i>„A boszorkányokról pedig, mivel ilyenek nincsenek, semmiféle vizsgálatot ne tartsanak.”</i>	Könyves Kálmán
<i>„A papok pedig és az ispánok hagyják meg az összes falusi bírónak, hogy ezek parancsára vasárnap mindenki menjen a templomba.”</i>	I. (Szent) István
<i>„A kik pogány szokás szerint kutak mellett áldoznak, vagy fákhöz, forrásokhoz és kövekhez ajándékokat visznek, bűnükért egy ökörrel fizessenek.”</i>	I. (Szent) László
<i>„Ha valamely szabad ember tíz dénár értékűt lop, akasszák fel.”</i>	I. (Szent) László
<i>„Hozzájárultunk tehát, hogy mindenki szabadon rendelkezék mind saját vagyona, mind a királyi adományok felett, míg él, és halála után fiai hasonló tulajdonjoggal örököljenek.”</i>	I. (Szent) István
<i>„Egész megyéket vagy bármiféle méltóságot örök tulajdonul vagy birtokképpen nem adományozunk.”</i>	II. András
<i>„Elrendeljük, hogy ha az egyházak vagy nemesek bármelyikének földjén arany-, illetve ezüstbányát fognak találni, s amennyiben nem tagadják le azok létezését és nem tagadják meg a feltárásukat, akkor ugyanők örökre élvezzék azon földjeik változatlan birtoklását, amelyeken ezek az arany- és ezüstbányák találhatóak, sőt a földjükön talált arany-, illetve ezüstbányákból származó, a bányászok szokása szerint befolyó királyi jövedelmek harmadrészét is kapják meg.”</i>	I. Károly/ Károly Róbert
<i>„Tudjátok meg, hogy országunk főpapjai, bárói és nemesei egymás közt beható és egyértelmű megbeszélést folytatván, elének járulva aláztatosan azt kérték tőlünk, hogy mivel kamaránk silány pénze országunk lakosságát igen sújtja, országunk egykori jólétének helyreállítására s a közérdek javára, maradandó értékű és egész országunkban mindenütt forgó új, jó pénzt veressünk.”</i>	I. Károly/ Károly Róbert

2. Keresztretjvény

A forrásokhoz kapcsolódó fogalmakat írd be a keresztretjvénybe! Az alábbi fogalmak közül válaszd ki a megfelelőeket! Vigyázz, öt fogalom kimarad:

kapuadó, adómentesség, királyi vármegye, nemesi vármegye, aranyforint, aranypengő, Magna Charta, királytalálkozó, Aranybulla, füstpénz, decima, bányabér, harmincadvám, kilenced, ősiség, tized

1. *„Azt is elrendeljük, hogy ha mi vagy a mi utódaink közül valaki valamely időben ezen rendelkezéseink ellen akarna cselekedni, ennek az oklevélnek erejénél fogva, mind a püspököknek, mind a többi jobbágyoknak és országunk nemeseinek, együttesen és külön-külön, a jelenben és a jövőben mindörökké szabadságukban álljon, hogy a hűtlenség vétke nélkül nekünk és a mi utódainknak ellenállhassanak és ellentmondhassanak.”*

Melyik törvénynek a záró rendelkezése?

2. *„Tudjátok meg, hogy országunk főpapjai, bárói és nemesi egymás közt beható és egyértelmű megbeszélést folytatván, elénk járulva alázatosan azt kérték tőlünk, hogy mivel kamaránk silány pénze országunk lakosságát igen sújtja, országunk egykori jólétének helyreállítására s a közérdek javára, maradandó értékű és egész országunkban mindenütt forgó új, jó pénzt veressünk.”*

Milyen pénzről szól a törvény?

3. *„Egész **megyéket** vagy bármiféle méltóságot örök tulajdonul vagy birtokképpen nem adományozunk.”*

Milyen vármegyéről szól itt a szöveg? (két külön szó, de nem kell szóközt tartani)

4. *„Úgyszintén semmiféle adót, sem szabad dénár adót nem szedetünk a serviensek birtokai után.”*

Nemesek egyik legfontosabb kiváltsága 1848-ig

5. *„...az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek...birtokaik jog és törvény szerint, tisztán és feltétlenül, minden ellenmondás nélkül, legközelebbi atyafiaikra és nemzetségeikre háromoljanak.”*

Melyik törvény ez az 1351. évi törvények közül? (1848-ig akadályozza a nemesi birtok elidegenítését)

6. *„...elrendeltük és parancsoljuk, hogy minden megyében, minden egyes kapu után, amelyen szénával vagy gabonával megrakott szekér képes befordulni vagy azon át kijönni -, lakjék bár ugyanazon kapu mögött, illetve kapuval rendelkező telken három*

vagy négy, vagy ennél több ember - ...a kirovás megtörténte után tizenöt napon belül tizennyolc dénárt a kamarák ispánjának kezéhez kell szolgáltatni és fizetni.”

Mi a neve ennek az adófajtának?

7. „Ha valakinek az Isten tizedt adott egy évben, a tizedik részt adja Istennek, és ha valaki a tizedét elrejtí, kilenc részt fizessen.”

Latinul hogy hívják ezt a szolgáltatást?

8. „Elrendeljük, hogy ha az egyházak vagy nemesek bármelyikének földjén arany-, illetve ezüstbányát fognak találni, s amennyiben nem tagadják le azok létezését és nem tagadják meg a feltárásukat, akkor ugyanők örökre élvezzék azon földjeik változatlan birtoklását, amelyeken ezek az arany- és ezüstbányák találhatóak, sőt a földjükön talált arany-, illetve ezüstbányákból származó, a bányászok szokása szerint befolyó királyi jövedelmek harmadrészét is kapják meg.”

Hogy hívják magyarul az urburát, amelyről a törvény rendelkezik?

9. „Ha elődeink által jóváhagyott régi szokás szerint a köteles vámot megfizetitek, s a szávai rév mellett épített várunk alatt a harmincadot megadjátok, egész országunkban szabadon és biztonságban jöhettek-mehettek embereitekkel királyi hitűnkre.”

Hogy hívják teljes nevén ezt a királyi jövedelmet?

10. „Ezenkívül minden, bármely néven nevezendő szabad községben, valamint az udvarnoki és királynői községekben levő összes szántóvető és szőlőbirtokos jobbágyainktól (kivéve a falakkal bekerített városokat) minden terményüknek és boruknak kilenczedét beszedetjük és a királyné asszony is be fogja szedetni. És a fönnt nevezett bárók és nemesek bármely birtokaikon levő minden szántóvető és szőlővel biró jobbágyoktól ezek minden terményének és borának kilenczed részét a maguk szükségére hasonlóképen hajtsák és szedjék be.”

Melyik jobbágyi szolgáltatást teszi kötelezővé az 1351. évi törvény?

11. „Szent Márton ünnepe körül János cseh király és fia Károly, meg a lengyelek királya Magyarországra, Visegrád várába jött [...], hogy ott örök békét kössenek. [...] Mivel Lengyelország királya adófizetője volt a csehek királyának, s mivel Magyarország királya feleségül bírta a lengyel király nővérét, Magyarország királya ötszáz márka legfinomabb aranyat adott neki, hogy megválthassa őt a cseh királynak fizetendő adózástól.” (Thuróczy János: A magyarok krónikája)

Mi a teljes neve? visegrádi ...

Megfejtés: **LOVAGKIRÁLY**

Melyik két középkori magyar királyt nevezték így?

I. (Szent) László

I. Nagy Lajos

14 pont	
---------	--

3. Forráselemzés

A feladat az Aranybullával és az 1351. évi törvényekkel kapcsolatos.

A források és ismereteid alapján töltsd ki a táblázatot! Az egyes állítások melyik törvényre igazak?

„2. Azt is akarjuk, hogy sem mi, sem a mi utódaink valamely hatalmas kedvéért servienseket soha el ne fogassanak, [azok birtokait] fel ne dúlják, hacsak előbb meg nem idézték, és bírói úton el nem ítélték őket.

3. Úgyszintén semmiféle adót, sem „szabad dénárokat” nem fogunk szedetni a serviensek birtokai után, sem az ő házaikba nem szállunk, hacsak nem hívnak bennünket.

4. Ha valamely serviens fiú utód nélkül hal meg, birtoka negyedrészt leánya örökölje, a többiről úgy intézkedjék, ahogy akar. És ha váratlan halál folytán intézkedni nem tud, rokonai örököljék, akik hozzá közelebb állnak. És ha egyáltalán semmi nemzetsége sincs, a király fogja azokat birtokba venni.

7. Ha pedig a király az országon kívül akar hadat vezetni, a serviensek ne tartozzanak vele menni, csak az ő pénzén, és visszatérése után rajtuk hadbírságot ne szedjen. Ha azonban az ellenség részéről jön sereg az országba, mindnyájan egyetemlegesen menni tartozzanak. Úgyszintén, ha az országon kívül megyünk is haddal, mindazok, kik ispánságokat bírnak, vagy tőlünk pénzt kapnak, menni tartozzanak.

11. Ha vendégek, tudniillik előkelő emberek jönnek az országba, az ország tanácsa nélkül [királyi tanács] méltóságra ne emeljék őket.

16. Egész megyéket vagy bármiféle méltóságokat örök tulajdonul vagy birtokképpen nem adományozunk.

17. Azoktól a birtokoktól, melyeket valaki igaz szolgálattal szerzett, őt soha ne fosszák meg.

19. A várjobbágyokat a szent királytól rendelt szabadságban kell megtartani. Hasonlóképpen a vendégeket is, bármilyen nemzetből valók, a kezdettől nekik engedett szabadságban kell megtartani.

20. A tizedet senki se tartozzék pénzben megváltani, hanem ahogy a föld hozza a bort vagy termést, úgy kell fizetni. És ha a püspökök ellentmondanak, nem fogjuk őket segíteni.

23. Új pénzünk egy évig maradjon használatban, húsvétól húsvétig. És a dénárok olyanok legyenek, amilyenek III. Béla király idején voltak.

24. Kamaraispánok, pénzverők, sótiszték és vámszedők az ország nemesei, izmaeliták és zsidók ne lehessenek.

26. Birtokokat nem szabad az országon kívüli [személyeknek] adományozni. Ha ilyeneket adományoztak vagy eladtak, meg kell engedni az ország lakóinak, hogy azokat visszaváltsák.

30. Úgyszintén: e négy jobbágyon kívül – tudniillik a nádor, a bán és a király és királyné udvarbírái – senki se viselhessen két méltóságot.

31. Azt is elrendeljük, hogy ha mi vagy a mi utódaink közül valaki valamely időben ezen rendelkezések ellen akarna cselekedni, ennek az oklevélnek erejénél fogva mind a püspököknek, mind a többi jobbágyoknak és országunk nemeseinek [a bárókat érti], együttesen és külön-külön, a jelenben és a jövőben mindörökké szabadságukban álljon, hogy a hűtlenség minden vétke nélkül nekünk és a mi utódainknak ellenállhassanak és ellentmondhassanak.”

(Részletek az *Aranybulla* rendelkezéseiből)

9. § Mi tehát országunk említett báróinak, előkelőinek és nemeseinek a kérését királyi kegyes jóindulattal meghallgatván, [...] kérésüknek eleget tenni és óhajukat teljesíteni akarván, hogy őket hasonló hű tetteknek odaadással való véghezvitelére serkentsük, legkedvesebb ősünknek és elődünknek, András király úrnak előbb említett, s aranypecsétjével megerősített, minden gyanútól teljességgel mentes, szóról szóra ide közbeiktatott oklevelét, a benne leírt minden szabadsággal együtt elfogadván, magunkévá tévén és jóváhagyván. [...]

11. § Kivéve [...] ezt: „Hogy az örökösök hátrahagyása nélkül elhaló nemeseknek jogukban és szabadságukban álljon az egyháznak, avagy tetszésük szerint mások részére, élők közt vagy halál esetére adakozni, hagyományt tenni, birtokaikat eladni vagy elidegeníteni.” Sőt ellenkezőleg [...] ne legyen joguk ezt megtenni, hanem birtokaik jog és törvény szerint, tisztán és feltétlenül, minden ellentmondás nélkül, legközelebbi atyafiaikra és nemzetségeikre háramoljanak [...]

VI. törvénycikk

Ezenkívül minden, bármely néven nevezendő szabad községben, valamint az udvarnoki és királynői községekben levő összes szántóvető és szőlőbirtokos jobbágyainktól (kivéve a falakkal bekerített városokat) minden terményüknek és boruknak a kilencedét beszedetjük és a királyné asszony is be fogja szedetni. És a főt nevezett bárók és nemesek bármely birtokaikon lévő minden szántóvető és szőlővel bíró jobbágyuktól ezek minden terményének és borának kilenced részét a maguk szükségére hasonlóképpen hajtsák és szedjék be [...]

XI. törvénycikk

Ugyanazon nemeseknek abba a kérésébe is beleegyeztünk, hogy az országunk határai közt lakó valódi nemesek, még az országunk határai közt fekvő hercegi tartományokban levők is, egyetemlegesen egy és ugyanazon szabadságnak örvendjenek.

(Részletek 1351. évi törvényekből)

	Aranybulla	1351. évi törvény	Mindkettő	Egyik sem
III. András adta ki				X
I. Nagy Lajos adta ki		X		
Szabadon örökíthetik a szerviensek a birtokaikat.	X			
Kimondja az egy és ugyanazon nemesi szabadság elvét.		X		
A magyar nemesi adómentesség ezen alapszik. Életükkel és vérükkel adóznak pénz helyett.	X			
Bevezeti az egyházi tized fizetését.				X
Egy korábbi törvény majdnem teljes felújítása, megerősítése.		X		
Része az ellenállási záradék.	X		ez is elfogadható	
Szigorúan, halálbüntetéssel védi a magántulajdont.				X
Az uralkodó többek között a túl költséges külpolitikája miatt volt kénytelen kiadni.			X	

10 pont	
---------	--

4. Térképismeret

A feladat Magyarország középkori történelméhez kapcsolódik. Válaszolj a kérdésekre a források és ismereteid segítségével!

a) IV. Béla melyik intézkedése következett a forrásban leírt helyzetből? Húzza alá a helyes választ!

„Magyarországnak hetvenkét vármegyéje van. Ezeket Magyarország királyai érdemeket szerzett embereknek adományozták, de vissza is vehették a birtokok jogainak sérelme nélkül. Ezekből a vármegyékből származott pompájuk, gazdagságuk, birtokuk, hatalmuk, felségük és erősségük. Ámde némely elődeiknek tékozlása következtében a vármegyék fölötti birtokjoguk [...] megkisebbedett, [...] aminek következtében az ispánok nem rendelkeztek emberekkel, és amikor kivonultak, [...] egyszerű vitézeknek gondolhatták őket.” (Részlet Rogerius mester *Síralmas énekéből*)

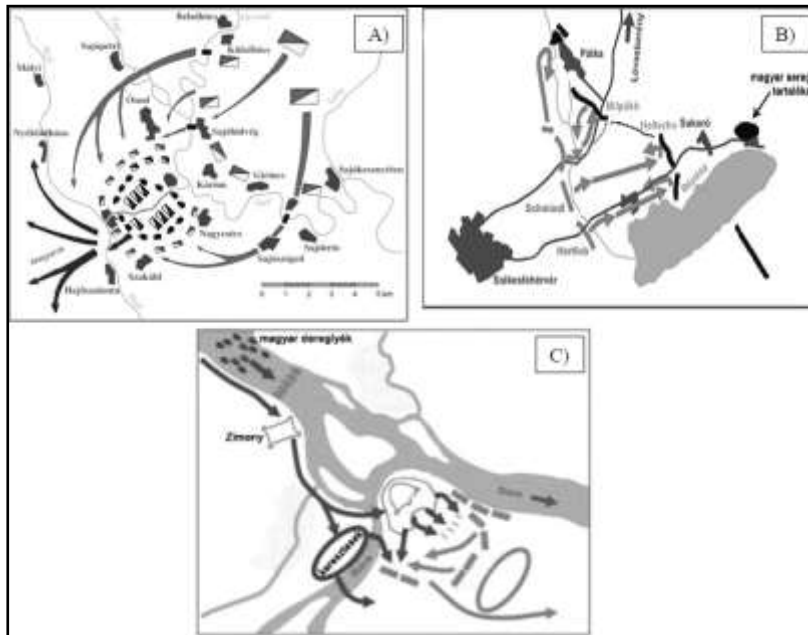
a kunok befogadása

a birtokok visszavétele

pénzrontás

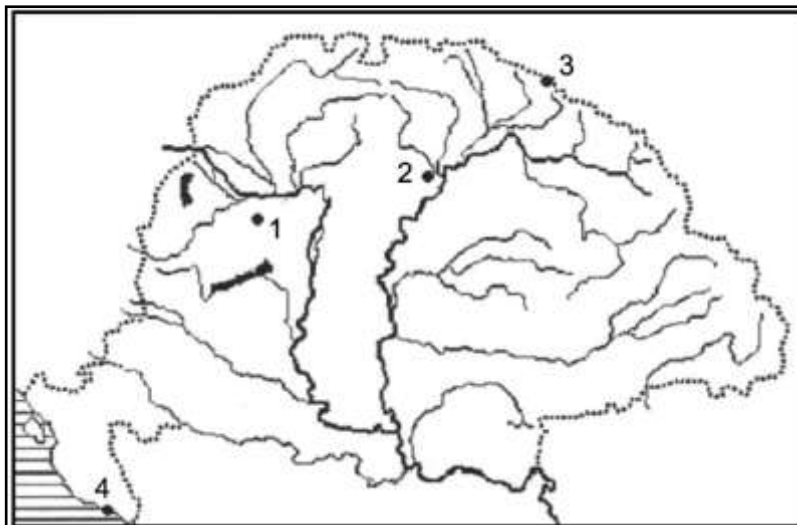
b) A második forrás a muhi csatáról szól. Melyik térképvázlat ábrázolja ezt az ütközetet? Írd a megfelelő kép betűjelét a pontozott vonalra!

„A tatárok nem messze a hadseregtől találtak egy gázlót, és egy éjszaka alatt mindnyájan átkeltek rajta, és hajnalban a király egész seregét körülvéve, jégesőként kezdték löni nyilaikat a hadseregre. A magyarok, részint hogy meglepték, részint hogy ravaszsággal megelőzték őket, fegyvert öltve, lóra szálltak, de a katonák nem tudták uraikat, az urak katonáikat megtalálni, és amikor harcba indultak, lanyhán és egykedvűen vonultak.” (Részlet Rogerius mester *Síralmas énekéből*)

A muhi csata térkép-vázlatának betűjele: **A**

c) Melyik szám jelzi az alábbi vaktérképen Muhit? Írd a megfelelő számot a pontozott vonalra!

Muhi száma: **2**

d) A forrás a tatárjárás következményeiről szól. Gyűjtsd ki belőle, hogy milyen három oka volt a népesség pusztulásának!

„Elkezdtek bejárni a puszta és elhagyott földet, amelyet elmenetelükkor (a tatárok) pusztítottak el. Az egyházak tornyai voltak útmutató jeleink, egyik helységről a másikba és ezek is borzalmas utat jelöltek... Mert az utak és ösvények el voltak törölve, fű meg tüskés bozót lepte be őket...és a nyolcadik napon Gyulafehérvár városába érkeztünk, ahol semmit sem találtunk, csak a megöltek csontjait és koponyáit, amelyeket szerfölött sok keresztény vér kiontásával

mocskoltak be... volt egy csodálatos magas hegy... embereknek és asszonyoknak nagy sokasága menekült ide... Végül fekete kenyeret adtak nekünk, amelyet lisztből és összemorzolt tölgyfakéregből sütöttek.” (Részlet Rogerius mester *Siralmas énekéből*)

1. **harci események/lakosság elpusztítása**
2. **éhínség**
3. **járvány**

6 pont	
--------	--

5. Ki vagyok én?

Ismerd fel a leírások alapján, hogy melyik magyar szent mesél magáról! Nem minden nevet kell felhasználnod.

Szent Géza, Szent István, Szent Gizella, Szent Imre, Szent Gellért, Szent László, Szent Könyves Kálmán, skóciai Szent Margit, Szent Piroska, Szent Gertrudis, Szent Erzsébet, Szent Kinga, Szent Margit, Szent Hedvig, Kapisztrán Szent János,

Vajk néven láttam meg a napvilágot, de később nevet változtattam. Édesapám aggódott népünk sorsáért, ezért szakított a szeniorátussal, és a primogenitura alapján engem jelölt utódjának. Azonban csak trónharccal tudtam a hatalmat megszerezni. Esztergomban érsekséget szerveztem, többek között ezért tiszteltek annyira, hogy én lettem az első szentté avatott magyar király. Sajnos minden gyermekemet túléltem, ezért nekem is gondot okozott a trónutódlás. Én vagyok a magyar katonák védőszentje, és Budapesten még egy bazilikát is elneveztek rólam.

I. (Szent) István

Amikor Bizáncba vittek, hogy császárné legyek, át kellett ténnem az ortodox hitre. Komolyan vettem hitemet, és császárnéi kötelességeimet, a Pantokrator kolostort is én alapítottam. 2019-ben még egy szép emlékéremet is verettek a tiszteletemre Magyarországon.

Szent Piroska

Édesapámtól kaptam Lengyelország trónját. Igazán igazságos apa volt, a nővéremnek adta Magyarországot. Két lány, két ország. A férjem litván fejedelem volt, gyermekünk keresztapja pedig IX. Bonifác pápa. Keresztény hitre térítettem a férjem népét, ezért pártfogó szentjük lettem, de én vagyok a Dunakanyar védőszentje is. A diósgyőri vár kápolnáját nekem szentelték.

Szent Hedvig

Kisgyermek koromban súlyos beteg lettem. A szüleim fogadalmat tettek, hogy ha meggyógyulok, Krisztus szolgálatába állítanak. Így is tettek, szerzetesek között nevelkedtem. Egy viharral vezetett Isten a magyarok közé, hogy hittérítőjük legyen. Annyira megbecsültek,

hogy egy királyfi nevelője lehettem. Halálomat egy látomásban előre láttam. Tudtam, hogy a Kelen-hegyen a hitemért, Krisztus szolgálatáért fogok meghalni.

Szent Gellért

Szüleimet láthattad a színházban vagy operaházban a Bánk bánban. Nagyon jószívű voltam, mindig a szegényeken akartam segíteni. A kedvenc virágom a rózsza. Lehet, hogy már táboroztál is nálam.

Szent Erzsébet

Lengyelországban láttam meg a napvilágot, de mégis magyar király lettem. Harcos és igazságos király is voltam, de a hit dolgai is érdekelték. Szabolcsban még zsinatot is hívattam össze. Nem én vagyok az egyetlen szent a családban, a lányom is az. Váradon helyeztek végső nyugalomra. Halálom után is sok csodát tettem.

I. (Szent) László

Az obszerváns mozgalom terjesztője voltam, többször is voltam pápai követ, de leginkább keresztes harcos szerzetesként emlékezhetsz rám. A déli harangszó csatájában részt vettem Hunyadi János harcostársaként. A halálba is követtem hős vezéremet, engem is a fekete halál vitt el.

Kapisztrán (Szent) János

Szeretem a sót, de édesapámtól nem ezért kaptam ajándékba sóbányákat, hanem hogy a népemet megsegíthessem. Lengyelország és Litvánia egyik védőszentje vagyok ma is. Magyarországon egyetlen templomot neveztek el rólam, amely Küngösön van.

Szent Kinga/Kunigunda

Édesapám nagy gondot fordított a neveltetésemre. Intelmeket iratott nekem, és Gellért püspököt bízta meg, hogy legyen a nevelőm. Felnövekedvén elhivatást éreztem, ezért szüzességi fogadalmat tettem. Fiatalon haltam meg, egy szerencsétlen baleset következtében. A fehér liliom a kedvenc virágom.

Szent Imre herceg

A tatárjárás idején szüleim Istennek ajánlottak az ország megmentése érdekében, ezért gyerekként kolostorba kerültem. A Duna egyik szigetén tettem fogadalmat. Éltem alapszabály az volt: „Istent szeretni, magamat megvetni, senkit meg nem utálni, senkit meg nem ítélni.”

Szent Margit

10 pont	
---------	--